

– 1 –

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Національна академія педагогічних наук України
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені
М. В. Остроградського
Кременчуцький педагогічний коледж імені А. С. Макаренка

«Інновації в початковій освіті: проблеми, перспективи, відповіді на виклики сьогодення»

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
23-24 травня 2018 року

Полтава, 2018

УДК 373.3:001.895(06)

1-66

Рекомендовано до друку вченою радою Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (протокол №14 від 01.06.2018 року)

Редколегія:

Федій О.А. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри початкової освіти, природничих і математичних дисциплін та методик їх викладання Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

Карапузова Н.Д. – кандидат педагогічних наук, професор кафедри початкової освіти, природничих і математичних дисциплін та методик їх викладання Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка;

Гібалова Н.В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти, природничих і математичних дисциплін та методик їх викладання Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка;

Процай Л.П. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти, природничих і математичних дисциплін та методик їх викладання Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка;

Павленко Ю.Г. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти, природничих і математичних дисциплін та методик їх викладання Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка;

Мірошніченко Т.В. – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри початкової освіти, природничих і математичних дисциплін та методик їх викладання Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

Рецензенти:

Сулаєва Наталія Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри музики, декан психолого -педагогічного факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Шпак Валентина Павлівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри початкової освіти Навчально-наукового інституту педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Інновації в початковій освіті: проблеми, перспективи, відповіді на виклики сьогодення: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Полтава, 23-24 травня 2018 р.) / Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2018. – 154 с.

У збірнику представлено результати науково-дослідницької діяльності з проблем запровадження інновацій у сучасній початковій освіті.

УДК 373.3:001.895(06)

**СЕКЦІЯ І. ФІЛОСОФСЬКО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ
ДОБРА, КРАСИ І ТВОРЧОСТІ ІВАНА ЗЯЗЮНА**

Богута В. М.

Інноваційний потенціал мікросередовища позашкільного творчого об'єднання у формуванні творчих здібностей молодшого школяра 8

Береза І. С.

Психологічні та соціально-педагогічні чинники розвитку особистості в умовах інноваційного педагогічного середовища..... 10

Власенко Н. О.

Екологічна свідомість молодших школярів 14

Московець Л. П.

Урахування вчителем нуш особливостей психічного розвитку дітей молодшого шкільного віку 16

Олійник І. О.

Педагогіка партнерства 19

Павлуценко Н. М.

Гендерно чутливе освітнє середовище як педагогічна умова використання гендерного підходу в початковій освіті 23

Федій О. А., Зуб Ю.С.

Естетотерапевтичні технології формування екологічної культури учнів початкової школи..... 26

**СЕКЦІЯ ІІ. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-
КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**

Ажажа І. Ю.

Способи перевірки та оцінювання навчальних досягнень учнів засобами ІКТ..... 29

Бабюк С. М.

Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до використання засобів оздоровчої спрямованості..... 31

Література:

1. Богута В. М. Методичний аспект формування хореографічних творчих здібностей молодших школярів / В. М. Богута // Мистецтво та освіта. – № 3 (73). – 2014. – С. 39-43.
2. Савченко О. Я. Розвиток особистості школяра – стрижнева проблема творчості В. О. Сухомлинського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://filologukr.ucoz.ru/ld/1/105_UKR_Suxomlinska.pdf
3. Семак О.О. Особистісні кореляції успішності інтерпретації хореографічного тексту : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук. : спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / О. О. Семак; Ін-т психології імені Г. С. Костюка АПН України. – К., 2002. – 21 с.
4. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості : підручник / С. О. Сисоєва. – К. : Міленіум, 2006. – 346 с.
5. Сухомлинський В. О. Методика виховання колективу / В. О. Сухомлинський // Педагогіка : хрестоматія / уклад. : А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К., 2003. – С. 425–432.

Береза Іван Сергійович

Викладач кафедри медичної
інформатики,
медичної і біологічної фізики,
Вищого державного навчального закладу
України
«Українська медична стоматологічна
академія»

ПСИХОЛОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

Ключовими чинниками розвитку особистості традиційно вважаються спадковість, соціальне середовище і виховання. Останні два чинника відіграють неабияку роль в аспекті становлення гармонійної особистості.

Пріоритетним джерелом сучасного цивілізаційного прогресу, розвитку суспільства, є соціальний інститут освіти, який в силу нових завдань змінює домінанту своїх транслятивних функцій на інновативні. Цей соціальний процес актуалізує значення інновацій в освіті ХХІ ст. як фактора розвитку внутрішнього потенціалу найважливішого динамічного ресурсу сучасного суспільства.

Роль самої філософії освіти, яка вже стала незамінною сферою знань посередництвом якої здійснюється пошук відповідей на ряд важливих глобальних питань, – є неоціненним скарбом, який привнесла та розширила ідеологія сучасної інноваційної освіти. Філософія модернізованої освіти, або як

прийнято говорити із деяким креативізмом разом стала тією самою інтелектуальною і споглядалною «вправою», яка подається особистості для свого власного блага. Сучасна філософія освіти приділяє неабияку увагу віддзеркаленню її ґрунтовних досягнень на психологічний та соціальний розвиток особистості. У тісній співпраці, як студент, так і педагог здійснюють разом пошуки відповідей у різних конфронтаціях із метою досягнення єдиного консенсусу із будь-яких наукових питань [1, с. 218].

Беручи до уваги сучасні уявлення про освітнє середовище як психолого-педагогічний та соціальний феномен можемо стверджувати, що неодмінними супутниками поняття «освітнє середовище» є поняття інноваційне «розвивальне середовище», інноваційне «освітньо-розвивальне середовище». Адже освітнє середовище «Нового часу» у ХХІ ст. має образ чіткої системи виховання та навчання; дуалістичного світогляду із основами на теорії вільного виховання; пропаганди громадянського виховання в освітньому середовищі; поєднання науково-дослідної праці із навчанням; реалізація спроб забезпечення гармонійного розвитку, переймаючи дух гуманізму, звільненню людської особистості від ідейного застою [3, с. 55].

Освіта як система, є «вписаною» в суспільство. Специфіка інновацій в освіті полягає в тому, що це переважно суб'єкт-суб'єктні відносини, організовані у формі мета-діяльності.

Говорячи про психологічні та соціально-педагогічні чинники розвитку особистості варто відмітити і роль самої особистості сучасних викладачів. Особистісні якості цих педагогів також із часом стали дещо іншими, а саме: вони вже мають чітку активну життєву позицію; віру в свою унікальність як фахівця та сили і можливості привнести щось нове в науку та «власний почерк» викладання; здібність до рефлексії своєї діяльності; сучасні педагоги вже пристосовані не до інертного існування у колективі, а до власного самовираження та бажання здійснювати комунікацію на істотно новому рівні (круглі столи, симпозіуми, конференції за кордоном) тощо. Окремо не можна не відмітити і бажання отримувати нові знання, удосконалювати власну професійну компетентність.

На сьогоднішній день це вже не просто викладачі, а фахівці в галузі інноваційного менеджменту і освіти, які володіють сучасними проєктивними методиками, вміють залучати до цієї роботи членів колективу, студентів, тим самим активізуючи свій творчий потенціал, потенціал творчого колективу викладачів кафедр, підтримання ініціативи студентів. Таким способом у вищому навчальному закладі відбувається активний колективний пошук інновацій, їх створення, адаптування та реалізація в освітньому процесі. Науково-методичні центри, які працюють в нашій країні є каталізатором освітніх реформ, забезпечують оперативне та масове впровадження в освітній процес цілого ряду комплексу інновацій, забезпечуючи їх подальший супровід у «життя» [2, с. 7].

Класифікація інноваційних соціальних перетворень в освіті може бути проведена по відповідним аксіологічним сутнісним критеріям (ефективність освітнього і педагогічного процесів, характер і ступінь реалізації завдань соціокультурного відтворення) і процесуальним критеріям (ступінь новизни,

зміст інновацій, їх радикальність, способи і швидкість передачі та освоєння, інтенсивність впровадження нововведень). Все це відображається так чи інакше на особистості студента, має вплив на становлення його як майбутнього професіонала своєї справи.

У той же час варто підкреслити, що інновації педагогічного середовища як соціальний механізм розвитку особистості знаходять ефективність в тому випадку, коли оптимально з'єднуються змістовна предметність педагогічної інновації з цілісністю системи, що забезпечує освітній процес. Таким чином, умовно можна визначити своєрідні поля: педагогічну систему, освітню систему і поле суб'єктності, яке представлено інноваційним типом ВНЗ. Відповідність цих рівнів суб'єктно-об'єктній взаємодії і визначають ефективність інноваційного процесу в аспекті відображення його результатів на особистості студента.

Освітній діалог є важливою інноваційною гуманітарною технологією професійного становлення особистості у ВНЗ. Адже орієнтація на особистість не може обмежуватися лише певними логічними структурно-компонентними перетвореннями у змісті освіти. Трансформація освіти не лише пов'язується із рядом перетворень об'єкта (на рівні навчального матеріалу), а й суб'єкта, який з ним працює (ВНЗ, педагоги) [4, с. 15]. Тож, становлення гармонійної особистості у процесі вищої освіти передбачає цілісність перетворень сфери освітнього процесу: маємо говорити не тільки про видозміни в структурі навчального матеріалу, але й обов'язковому створенні проблемних ситуацій особистісного самовизначення студентів. Специфіка інновації педагогічного середовища, як відповідним чином організації наукової діяльності, породжує і цілковито певний соціальний тип особистості, основною сутнісною характеристикою якого виступає інноваційна здатність, що виявляється в характерному для даного типу особистості інноваційному способі життя.

Існує стійкий зв'язок і взаємозалежність між станом освітнього середовища і характером соціалізації особистості, зокрема це проявляється у прийнятті і освоєнні норм – регуляторів суспільного життя, перетворення соціального досвіду у власні цінності, прийняття норм культури як розвиток в людині здатності до вибору. У процесі соціалізації особистості в середовищі ВНЗ за допомогою професійних викладачів реально ці компоненти породжують різний рівень соціалізації особистості, від прийняття норм суспільства до усвідомленої побудови моделі свого життєвого шляху відповідно до особистісних цінностей і ідеалів, а отже, і різний ступінь індивідуальності.

Без сумніву, існує прямий вплив освітнього середовища на створення індивідуальних траєкторій розвитку особистості. Цей процес залежить від їх різноманіття, яке формується індивідуальним культурно-ціннісним самовизначенням педагогів, а також створюваними автономними структурними підрозділами в самому освітньому середовищі.

Можна чітко говорити про співвідношення спрямованості інноваційності особистості та соціально-психологічної адаптованості [5, с. 70-72]. Адже беручи до уваги різні навіть філософські (на доданок до

психологічних джерел) можна чітко виокремити основні принципи, які є своєрідною базою інноваційного наукового діалогу посередництвом педагогів: набуття власного досвіду через актуалізацію процесів пізнання під час навчання; взаємодія в умовах невизначеності та пошуки правильності вибору; новаторство як умова пізнавальної діяльності; незавершуваність діалогу як методу пізнання; відкритість до діалогу та критики, де кожне нове переосмислення відкриває істотно нові можливості для втілення отриманих знань під час навчання у реальність.

Вплив інноваційного педагогічного середовища породжує в особистості прояви багатоаспектності, альтернативності та багатопозиційності отриманих знань. Завдяки принципу відкритості відбувається нове переосмислення власної «картини світу». Все чіткіші прояви демократичної моделі поведінки студента, які проявляються в умінні рухатися уперед, розуміти що таке «правильний» науковий діалог і навіщо він потрібен; у розвитку здібностей критично мислити, виходити за межі запропонованого; у вмінні не тільки приймати рішення, але і нести за них відповідальність, а також робити правильні прогнози щодо можливих наслідків цих рішень. Уміння проектувати і прогнозувати своє майбутнє у ХХ ст. – є вже обов'язковими, а не просто бажаними.

Резюмуючи відмітимо, що таким чином інноваційне педагогічне середовище дозволяє сприйняти та усвідомлювати цінність свого «Я»: через комунікацію з іншими, котрі виступають як «модель», яка є достатньо зручною для спостереження зі сторони, через грамотну оцінку себе з ними; сприймання та усвідомлення свого «Я» через спостереження та рефлексію власних станів, що дає розуміння свого внутрішнього світу; уміння використати свою власну психологію душі та соціальність на благо країни.

Список використаних джерел

1. Верьовкін В. В. Філософія освіти як інноваційний напрям новітніх філософських та педагогічних досліджень / Верьовкін В. В. // Гілея : науковий вісник / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, ВГО УАН. – Київ, 2017. – Вип. 120 (№ 5) С. 214-219.
2. Іщенко Т. Інноваційне середовище науково-методичного центру / Т. Іщенко, С. Жуковська // Освіта. Технікуми, коледжі. – № 3 (38) 2015. – С. 7-10.
3. Пасічніченко А. Сучасні уявлення про освітнє середовище як психолого-педагогічний феномен / А. Пасічніченко, Н. Ковалевська // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2016. – № 9. – С. 50-61.
4. Радчук Г. Освітній діалог як інноваційна гуманітарна технологія професійного становлення особистості у ВНЗ / Галина Радчук // Педагогічний процес: теорія і практика : наук. журн. / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Благод. фонд ім. А. Макаренка. — Київ, 2017. — Вип. 1 (56) С. 15-21.
5. Соціокультурні та психологічні виміри становлення особистості: матеріали Всеукраїнської (із міжнародною участю) науково-практичної

конференції (5-6 жовтня 2017 року, м. Херсон). – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2017 – 168 с.

Наталія Власенко

кандидат біологічних наук,
доцент кафедри початкової освіти,
природничих і математичних дисциплін та методик
їх викладання Полтавського національного
педагогічного університету імені В.Г. Короленка

ЕКОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Активне впровадження ідей екологічної освіти й виховання на сучасному етапі розвитку українського суспільства регламентовано Національною доктриною розвитку освіти України у XXI ст., Концепцією екологічної освіти в Україні, Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. тощо.

21 лютого 2018 року уряд затвердив новий Державний стандарт початкової освіти, за яким учитимуться перші класи Нової української школи в наступному навчальному році. Однією з ключових компетентностей є екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства.

Екологічна свідомість – це вищий рівень психічного відображення природного, штучного, соціального середовища та свого внутрішнього світу; рефлексія місця та ролі людини в екологічному світі, а також саморегуляція цього відображення.

Для екологічної свідомості властиві усі ознаки свідомої діяльності людини з тією особливістю, що вона ініційована екологічним змістом.

Екологічна свідомість має трикомпонентну структуру [2, с. 79]:

- психічне відображення природного, соціального, штучного та внутрішнього середовища – когнітивний компонент;
- ставлення до цього середовища – емотивний компонент;
- саморефлексія та саморегуляція в навколишньому середовищі (стратегії та технології взаємодії) – поведінковий компонент.

Когнітивний компонент ставлення до довкілля у молодшому шкільному віці являє собою початкові знання про закони існування природи та про важливість взаємодії людини і довкілля. Це пізнання формується передусім на уроках природничого циклу, а також на екскурсіях та під час безпосередньої екологічної діяльності, яку організують дорослі.

Емотивний компонент у молодшому шкільному віці може